

BO'LAJAK BIOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINING KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH (QUSHLAR SINFI MISOLIDA)

Abdisattarova Sevara Parda qizi-TerDU magistiri

Tangirov Xasan Toshtemirovich -TerDU o'qituvchisi,b.f.n.dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqola bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish masalasiga bag'ishlangan bo'lib, qushlar sinfi misolida ta'lim jarayonida pedagogik va ilmiy yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish, o'quvchilarda biologik bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi o'rganilgan. Maqolada metodologik asoslar, ilmiy manbalar tahlili va amaliy tadqiqot natijalari keltirilgan.

Kalit so'zlar: biologiya fani, qushlar sinfi, kasbiy tayyorgarlik, o'qituvchi kompetensiyasi, ta'lim metodikasi, pedagogik innovatsiya.

Аннотация. Данная статья посвящена вопросу совершенствования профессиональной подготовки будущих учителей биологии на примере класса птиц. В исследовании анализируются педагогические и научные подходы в образовательном процессе. Рассматриваются методы формирования профессиональных компетенций, развития биологических знаний и навыков учащихся, а также эффективность использования современных образовательных технологий. В статье приведены методологические основы, анализ научных источников и результаты практического исследования.

Ключевые слова: биология, класс птиц, профессиональная подготовка, компетенции учителя, методика обучения, педагогические инновации.

**IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS
(ON THE EXAMPLE OF THE CLASS AVES)**

Abdisattarova Sevara Parda qizi – Master's student, TerDU

Tangirov Xasan Toshtemirovich – Lecturer, TerDU, PhD in Biological Sciences,
Associate Professor

Annotation. This article is dedicated to the issue of improving the professional training of future biology teachers, using the class of birds as an example. The study analyzes pedagogical and scientific approaches in the educational process. It examines methods for developing professional competencies, enhancing students' biological knowledge and skills, and the effectiveness of using modern educational technologies. The article presents methodological foundations, a review of scientific sources, and the results of practical research.

Keywords: biology, class of birds, professional training, teacher competency, teaching methodology, pedagogical innovation.

Kirish. Biologiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi zamonaviy ta'lim jarayonining sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, qushlar sinfi kabi ekologik va biologik jihatdan murakkab mavzularni o'qitish, o'qituvchidan chuqur bilim, metodik kompetensiya va pedagogik mahorat talab qiladi. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida faqat nazariy bilimlar berish yetarli emas; talabalar amaliy ko'nikmalar, tadqiqot va kuzatuv faoliyatini rivojlantiruvchi metodlar bilan tanishtirilishi lozim. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarini tayyorlashda qushlar sinfi misolida metodik yondashuvlarni o'rganish va ularni takomillashtirish ahamiyati ortmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi – bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini qushlar sinfi mavzulari misolida aniqlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlarni joriy etish imkoniyatlarini tahlil qilishdir. Tadqiqot vazifalari sifatida quyidagilar belgilangan: birinchidan, biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda asosiy omillarni aniqlash; ikkinchidan, qushlar sinfi mavzularini o'qitishda qo'llaniladigan metod

va texnologiyalarni o'rganish; uchinchidan, ta'lim jarayonida samarali amaliy mashg'ulotlarni ishlab chiqish va tajriba natijalarini tahlil qilish.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. So'nggi yillarda biologiya fani o'qituvchilarining tayyorgarligi bo'yicha bir qancha ilmiy ishlanmalar mavjud. Masalan, Akbarov M. va Hamidova D. (2020) o'qituvchilarning biologik kompetensiyalarini shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligini tadqiq qilganlar. Ularning tadqiqot natijalariga ko'ra, qushlar sinfi mavzularini amaliy laboratoriya va kuzatuv mashg'ulotlari orqali o'rgatish o'quvchilarda ekologik ong va biologik tushunchalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, Nazarova R. (2019) biologiya fani o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini oshirish uchun innovatsion metodlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi.

Metodologik asos sifatida tadqiqotda quyidagi yondashuvlar qo'llanildi: pedagogik kuzatuv, so'rovnoma, test va amaliy laboratoriya mashg'ulotlari. Tadqiqot ishtirokchilari sifatida Toshkent shahridagi pedagogika institutining biologiya yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan 50 nafar bo'lajak o'qituvchi tanlandi. Ma'lumotlarni yig'ishda qushlar sinfi mavzularini o'qitish jarayonidagi metodik yondashuvlar va o'quvchilarning biologik bilim darajasiga bo'lgan ta'siri tahlil qilindi.

Muhokama va natijalar. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi quyidagi jihatlar bo'yicha tahlil qilinadi: nazariy bilim, amaliy ko'nikmalar va pedagogik yondashuvlar.

Jadval 1.

Bo'lajak o'qituvchilarning qushlar sinfi mavzularini o'qitish bo'yicha tayyorgarlik darajasi (%)

Tayyorlik ko'rsatkichi	Yuqori	O'rtacha	Past
Nazariy bilim	40	50	10
Amaliy ko'nikmalar	35	45	20
Pedagogik yondashuv	30	50	20

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, bo‘lajak o‘qituvchilarning nazariy bilim darajasi nisbatan yuqori, lekin amaliy ko‘nikmalar va pedagogik yondashuvlarda pastlik mavjud. Shu sababli, metodik yondashuvlarni takomillashtirish zarur.

Tadqiqot davomida quyidagi metodlar samarali deb topildi: interaktiv darslar, laboratoriya va maydon mashg‘ulotlari, kuzatuv ishlarini tashkil etish, multimediya vositalari yordamida qushlarning biologik xususiyatlarini o‘rgatish.

Jadval 2.

Qushlar sinfi mavzularini o‘rgatishda metodlarning samaradorligi (%)

Metod	Yuqori samaradorlik	O‘rtacha	Past samaradorlik
Interaktiv darslar	45	40	15
Laboratoriya mashg‘ulotlari	50	35	15
Maydon kuzatuvlari	40	45	15
Multimedialar	35	50	15

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, amaliy mashg‘ulotlar va maydon kuzatuvlari eng samarali metodlar bo‘lib, o‘quvchilarda qiziqish va bilim mustahkamligini oshiradi.

Shuningdek, so‘rovnoma natijalari bo‘yicha bo‘lajak o‘qituvchilar pedagogik yondashuvni takomillashtirish zarurligini qayd etishgan. Bu esa biologiya fanini chuqur va qiziqarli o‘rgatishning muhim omilidir.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bo‘lajak biologiya fani o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini oshirishda qushlar sinfi mavzulari samarali vosita bo‘lishi mumkin. Nazariy bilimlar yetarli bo‘lsa-da, amaliy ko‘nikmalar va pedagogik yondashuvlarda kamchiliklar mavjud. Shu sababli, ta’lim jarayonida laboratoriya mashg‘ulotlari, maydon kuzatuvlari, interaktiv va multimediya vositalarini keng qo‘llash tavsiya etiladi.

Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun doimiy metodik treninglar, seminarlar va tajriba almashuvlari o‘tkazish zarur. Bu o‘qituvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki pedagogik mahoratini ham oshiradi.

Qushlar sinfi misolida olib borilgan tadqiqot pedagogik va biologik bilimlarni integratsiyalash, amaliy va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirish orqali o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini samarali oshirish imkoniyatini beradi. Kelajakda bunday yondashuvlarni boshqa biologik mavzularga kengaytirish ham muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, amaliy mashg'ulotlar va kuzatuv ishlarini uyg'unlashtirish bo'lajak biologiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi va o'quvchilarning biologik bilimini mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akbarov M., Hamidova D. — Biologiya fani o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalari — Toshkent: Fan, 2020. — 78-b.
2. Nazarova R. — Pedagogik innovatsiyalar va biologiya ta'limi — Samarqand: Universitet nashriyoti, 2019. — 56-b.
3. Xodiyev B. Yu. va bosh. — Siyosatshunoslik fanidan o'quv uslubiy qo'llanma — T.: TDIU, 2005. — 94-b.
4. Karimova L. — Biologiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligi — Buxoro: BuxDU, 2018. — 112-b.
5. Raximov O. — Ekologik va biologik bilimlarni o'qitish metodikasi — Toshkent: Noshir, 2021. — 89-b.
6. Tursunov S. — O'qituvchi kasbiy tayyorgarligini oshirishning innovatsion usullari — Qarshi: Qarshi DU, 2020. — 67-b.